

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

גליון מס' 202
אדר א' תשע"ט

נביא דוגמא אחת מהשבועיים האחרונים, כדי להבין כמה ההשפעה הגדולה של כל אדם יהודי בעולם. הנה בשבועיים האחרונים הבאנו מה שאירע באחת הערים במרכז ההתברר שאין בה עירוב, וזאת בעקבות ראש כולל שגר בעיר בני ברק, ויש לו כולל בעיר אחרת במרכז, הדפים של העירובין הגיעו לכולל שלהם, ועוררו כמה אברכים לשאול אותו האם לסמוך על העירוב לכתחילה. השאלות עודדו אותו יותר ויותר להביא את מוקד העירוב לבדוק, כיון שידע שיש בעיות, אך לא חשב כלל שיוכל להשפיע לתקן אותם. לאחר שמוקד העירוב בדק, וגילה שמדובר בבעיות שאין מה להתווכח עליהם, חסר חוטים, נפלו עמודים, נהרסו מחיצות, ואין הממונה שם אל ליבו, פנה ראש הכולל לגורמים הרלוונטים, והיתה סייעתא דשמיא שהם יצאו מיד לבדוק, והדבר התפרסם, וכבר לא יכלו לעצור את הגלגל, והיו חייבים להודיע שאין עירוב, וממילא היו חייבים לתקן את כל העירוב, כדי לומר שהוא כשר, ולא רק להגיד שעשו משהו.

מתוך כך נחשפו אלפי תושבים לידיעה שיתכן שבעיר שלהם הגדולה תהיה שבת שאין עירוב, ומאז הרבה תושבים דתיים דרוכים לדעת אם השבת יש עירוב, ומתקשרים ושואלים, והמועצה מרגישה מחוייבת יותר, והרבנים דואגים יותר שלא יתברר פתאום שיש הזנחה נוספת ח"ו. במקביל לכך הציבור הדתי שנחשף למצב זה, והיה קשה לו מאוד שלא לטלטל באותה שבת, נחרט לו שכאשר יגיע לישוב נידח, לא ברור שאפשר לטלטל בו, לא בטוח שיש עירוב, כי הרי גם בעיר הגדולה שבמרכז הארץ היה פעם אחת שהעירוב היה פסול, ומתוך כך יוכל להאמין אם יאמרו לו שבישוב ההוא אין עירוב. הנה כל זה נסבב בעזרת ה' יתברך, ובהתענינות של כעשרה אברכים, שלא הפעילו קשרים רבים, אלא שאלו את רבם מתוך רצון לקיים כהלכה.

הדברים האלו חשובים לכל אחד מאיתנו, גם בשבילנו, גם בשביל בני המשפחה שלנו, שאינם נחשפים לידיעת הענין של העירוב, לולי ההתענינות שלנו שנספר אותה לבני הבית, וכמו כן בשביל הציבור הסובב אותנו, שכאשר מדברים על העירוב, זה מעניין אותנו, ולא אומרים תעזוב כבר יש עירוב של כל העיר. וכן בשביל ציבור אחר שמושפע מאיתנו, או שאנו נפגשים איתו בקיבוץ רחוקים, או שהוא סתם שואל אותנו שאלות במקרה בדרך, או בשמחה משפחתית, והשאלה נסובה אודות העירוב, נדע שהתשובות מהתגובות שלנו הם בעלי משמעות רבה, נעשה אותם בתשומת לב ובשמחה, ונזכה ליזכות את הרבים לקיים מצוות כהלכה.

גדר של אי תנועה מתחת צורת הפתח

במהלך התקנת העירוב השכונתי, היה כביש רחב, שיש באמצע אי תנועה עם גדר, והיו צריכים לעשות צורת הפתח לסגור את רוחב הרחוב. נשאלה השאלה שאם יעשו צורת הפתח מצד לצד, הרי הגדר שבאי תנועה תחצוץ באמצע צורת הפתח, ובדין זה מקפידים לחשוש לדברי החזו"א (סי' ע' סק"ח) שנקט שהמחיצה מחלקת את הפתח, ופוסלת אותו, מפני שעושה אותו לשני חצאים נפרדים, שאין כאן פתח שלם במקום אחד. המומחה שערך את התכנית, חשב מראש על הבעיה הזו, וחייש אם יוכל להעמיד את הצורת הפתח בהמשך הרחוב יותר בפנים, אך הגדר המשיכה הרבה, ולא היה מקום טוב. ועוד הוא ניסה אולי ירחיק אותה לחוץ לתחילת הרחוב, אבל שם היא תעבור על המדרכה ומעבר החציה של הכביש הראשי, שמשמש דרך בין עירונית, ויש בו חשש גדול לרשות הרבים מן התורה, שאז אי אפשר להתייר בצורת הפתח, אלא רק בשערים הננעלים בלילה (כמבואר בשו"ע סי' ס"ד ס"ב). אחת מהמטרות המרכזיות בעירוב השכונתי היא להפריד את העירוב מהכביש הראשי, כדי שלא יהיה חשש

הקמת עירוב שכונתי חדש

בשבוע זה התחילו בס"ד בהקמת עירוב שכונתי חדש בעיר פתח תקוה, לאחר שעסקו זמן רב בהגשת תכנית ואישורים וכספים, וראינו סייעתא דשמיא לאורך הדרך, בדברים שבדרך כלל לא עוברים בצורה כזו, ובמקביל לכך היו עיכובים אחרים בדברים לא צפויים, כדי שנדע שהכל מאת ה' יתברך, וכעת הגענו בעז"ה לשלב של התחלת העבודה. בעירוב זה מדובר בעבודה גדולה שאמורה להימשך זמן ארוך, וכל שלב ושלב שנתקדם בו, נודה לה' ונתפלל על העתיד, שנזכה להשלים את העירוב כהלכה, ולעשות את הדברים בצורה הכשרה ביותר, לזכות את מאות המשפחות החרדיות שגרות בשטח זה, שהטלטול שבלא"ה הם מטלטלים, יהיה בכשרות יותר גבוהה.

המודעות לעירוב מפחיתה את התנגדות התושבים

יש לציין שהמודעות בעירובים של הציבור הכללי, הדתי והמסורתי, התחזק והשתפר ג"כ בשנים האחרונות, ואחד הביטויים לכך הוא, בתגובתם כאשר רואים את העובדים העוסקים במלאכת העשייה. עד לפני מעט שנים, כל עובר ושב היה מעיר לעובדים שלא צריך את העירוב, כי יש כבר לכל העיר, או כאשר הוא גר בקירבת מקום היה אומר תעשו את זה מחוץ לעיר, ולא כאן באמצע המדרכה. לפעמים העובד התחיל להתווכח איתו, מה זה מפריע, הנה יש ליד זה תמרוז, ובסמוך עמוד חשמל, ובמדרכה השניה תקעו ממש באמצע את הרמזור, וכל זה לא מפריע לך, ומדוע דוקא העמוד של העירוב שאינו באמצע המדרכה אלא צמוד לקיר [כדי שיהיה לבדו למחיצה], הוא זה שמפריע ומכער. כמובן שהמעורר לא נשאר חייב, והתחיל משא ומתן שהיה צריך להשקיע את התלונה, שלפעמים הביאה גם לתלונה בפיקוח העירוני ובמטרה, שדרשו להביא אישור, הפסקת עבודה ועוד.

לעומת זאת כיום המצב הרבה יותר טוב, הרבה מהעוברים ושבים שמתענינים מה עושים כאן, אומרים תודה רבה, ומברכים את העובדים שיש להם זכות גדולה. גם כאשר חלק מהאנשים שואלים אם זה העירוב של כל העיר, ומסבירים להם יפה שמוסיפים לשכונה שיהיה יותר טוב ומסודר, והתשובה מתקבלת על דעתם. [כמובן יש לדעת כיצד לענות, ולא לומר שזה בשביל שיש בעירוב הכללי בעיות, ולא לומר בשביל להחמיר, אלא בשביל שמשפצים את העירוב כמו שמקובל בכל התשתיות בעיר, או מחמת שיהיה לאזור הזה עירוב בנפרד שיש כזה ענין (בלי להסביר יותר), וכן עוד תשובות שיתחברו לשומעים עם עבודות רגילות ומקובלות בשאר התחומים]. ובדאי שעדיין יש תושבים שעושים בעיות, ובכל מקום צריך לשאת תפילה, שההתקנה והתחזוקה יצליחו ויעברו בשלום.

ההשפעה של ההתחזקות בציבור שלנו, משפיעה על כל העולם

השינוי הגדול הזה שאירע בגישה לנושא של העירוב, גם בציבור הכללי שאינו קורא את גליונות תיקוני עירובין, בודאי שהוא בעקבות ההתחזקות של הציבור החרדי בנושא, בעשיית עירובים כשרים, ובהימנעות מטלטול במקומות שאינם מוכשרים ומפוקחים כדן. ויש בזה שני חלקים. חלק אחד מבחינה סגולית, שכל ישראל ערבים זה לזה, וכאשר מתחזקים במקום אחד, זה משפיע גם על הרחוקים שיתחזקו בנושא, כפי שידוע בשם הגאון רבי ישראל סלנט זצוק"ל. חלק שני הוא מצד המציאות, שע"י שיש יותר אנשים שמבררים על כך ומדברים בהערכה לקיום העירוב הנחוץ לכל אדם, גם הסובבים אותם קולטים את הדבר, והוא הולך ומתפשט גם למקומות דתיים ומסורתיים.

הודעה משמחת בקרב יפתח בס"ד מסלול חדש ללימוד הלכות מחיצות בעיון מוקף, עם הכשרה לבדיקת עירובים שכונתיים ועשייתן,

כולל שיעורים, סיורים בשטח, מצגת תמונות, הדרכה מקצועית להתקנת עירוב זמני וקבוע, ועוד. - פרטים בעז"ה בקרוב

חמור של רשות הרבים, וא"כ יש להקפיד שלא יכנס לתוך צורת הפתח, אפילו חלק מהרחוב הראשי.

דין המדרכה של רשות הרבים

ויש להוסיף ולבאר שאע"פ שמדובר במדרכה שהולכת לאורך הכביש, ולא בכביש עצמו, בכל זאת כל הרחוב הוא יחידה אחת של רשות הרבים, ואין מחלקים את רשות הרבים אם לא במקום שמחולק במחיצה ממש או בגובה ג' טפחים.

ויש להוסיף שלגבי מדרכה של צידי הרחוב, כבר ציין הגרע"א בגליון השו"ע (סי' שמ"ה ס"ז) לדברי שו"ת שבינת יו"ט, שכתב לגבי הקאלידרום, הם המדרכות שהיו בזמנם, מפני שבימות החורף הדרך שהסוסים עוברים בה היתה משובשת מאוד, ועשו בצד מקום לבני אדם, וכתב שהוא מצטרף לרשות הרבים אפילו להשלים לרוחב ט"ז אמה, ואפילו אם המקום הזה גבוה ג' טפחים מדרך הסוסים, והטעם מפני שהדרך היא אחת, והשימוש הוא של כולם יחד, והחלוקה היא לתקן את השימוש שיהיה נוח להילוך. ולפ"ז ה"ה במדרכות שלנו, שנועדו כדי שהמכוניות לא יתקעו באנשים, ואנשים לא יפריעו למכוניות, א"כ זה מקום אחד שמסור לרבים להשתמש בו, וכולו רשות הרבים.

כמו כן יש שטענו, שבמקרה זה באופן מיוחד כיון שהסיבה שרחוב זה חמור משאר הרחובות, הוא מפני שהכביש משמש דרך בין עירונית, שעל זה כתב הרמב"ן (הובא בביאור הלכה סי' שמ"ה ס"ז) שנחשב מסור לכל העולם לשישים ריבוא, לכן גם לשיטות המקילות יהיה דין רה"ר. וא"כ הרי אלו שמשמשים לעבור מעיר לעיר, משתמשים רק בכבישים בדרך נסיעה, ואילו מי שהולך רגלי במדרכה הם אנשי העיר, א"כ המדרכה אינה מסורה לשישים ריבוא. אבל גם לענין זה הוראת הרבנים שהרחוב הוא אחד, ואם היעוד שלו לשמש את העוברים מעיר לעיר, יש את חומרת הדין לגבי כולם ואמ"ל. לכן הקפידו במקרה זה שהעירוב לא יכלול את המדרכה של הכביש הראשי, וכן לא את מעבר החציה שלו. וא"כ בהכרח צריך לעשות את צורת הפתח שתעבור על הגדר שבאמצע הכביש, ואיך נפתור את הבעיה שהיא עוברת על מחיצה.

שני פתרונות לצורת הפתח שעוברת על גדר

והנה כדי להכשיר את צורת הפתח, מבוואר בחזו"א הנ"ל בתוך דבריו, שאפשר להחשיב את המחיצה כמו לחיים לשני הצדדים, ואז יהיו כאן שתי צורות פתח כשרות, הראשונה מהעמוד עד הגדר, והגדר היא הלחי דהיינו העמוד, והשנייה מהגדר עד העמוד השני מעבר לכביש, וגם בזה הגדר היא הלחי. אבל אח"כ כתב החזו"א בהערה, שכיון שהגדר ארוכה, אין להחשיב אותה כלחי, משום דאפשר דהוי פתחי שימאי, שאין דרך העמוד של צוה"פ לבלוט כ"כ הרבה כלפי פנים, יותר מג' או ד' טפחים.

כמו"כ כאשר הגדר היא רשת, או כעין סורגים, יש עוד בעיה להחשיב אותה כלחי, משום שהיא מחוררת והוי פתחי שימאי. לכן אם רוצים לפתור את הבעיה בצורה דומה למש"כ החזו"א, יש להעמיד שני לחיים על הגדר, ואז יהיה את הפתרון שהזכיר החזו"א. אך יש לכוון ולדייק את הלחיים שהחוט יהיה במרכז הלחי. כי כאשר הלחי נמצא תחת אמצע החוט, והחוט יתנדנד, יש לו משמעות הלכתית גדולה, שהלחי אינו מתחת החוט כלל.

חיתוך בתחתית הגדר שעוברת תחת החוט

יש פתרון נוסף שאינו מיועד לכל מקום, לעשות חור יותר מג' טפחים בתחתית הגדר במקום שבו עובר החוט, ועי"ז המחיצה תהיה תלויה, שאין לה דין מחיצה, ואינה פוסלת את הצוה"פ. ואע"פ שבפירצה כזו קטנה, בודאי יש דין עומד מרובה על הפרוץ, מ"מ מבוואר בחזו"א במקום אחר, שעומד מרובה אינו מסלק צורת הפתח, אלא אדרבה הצוה"פ מושלמת, ואף עוצרת את דין עומד מרובה, [הטעם משום שעומד מרובה אינו מחיצה ממש, אלא נידון כפתח (כמ"ש השו"ע סי' שס"ב ס"ט), וההיתר הוא משום שרוב המקום גדר. משא"כ צורת הפתח יש לה גדר של מחיצה,

שאפילו כאשר כל ההיקף בצוה"פ נחשב לרשות היחיד]. פתרון זה נעשה בירושלים ברח' שפע חיים, בצורת הפתח שחוצה את הכביש ליד תמיה,

אבל יש לציין שצריך להשיג שהצמחים שגדלים על אי תנועה, לא יסתמו את החור, וישלימו את המחיצה.

כדי חרס בגובה י' טפחים תחת החוט

כעין זה היה לנו מקום נוסף בעירוב הנ"ל, שהיה צריך לעשות צורת הפתח בסוף רחוב אחר, והיו שם שלשה עציצים גדולים מחרס, שגובהן י' טפחים, והם קבועים בקרקע, ובכל צורה שהיו עושים את העמודים בקצה הרחוב, הם היו חוצצים תחת הפתח. והנה כיון שיש בהם גובה י' טפחים, הם נחשבים מחיצה, אבל בכל זאת הם רק כלי, וקי"ל שכלי המונח כגון רכב שחונה תחת צוה"פ, אינו פוסל את הפתח, משום שמוגדר כחפץ בתוך הפתח, ולא כפתח מחולק. אבל באופן שמדובר בכלי קבוע בקרקע שאין עתידים להזיזו, יש לו חשיבות של דבר קבוע, והוא מחלק ופוסל את הפתח.

אשכול חונה תחת צורת הפתח

הנציג שהיה בשעת ההתקנה יחד עם עוד ת"ח מהמקום, ניסו לחפש דרך לעקוף אותם, ודנו אולי נחשיב אותם ללחיים, אך השאלה האם נכון לעשות פתח מלחי בצורה מעוגלת כל כך. מצד אחד זה לא דבר הרוס, כמו המקרה המקורי של פתחי שימאי (עי' רש"י עירובין דף י"א), אבל מצד שני זה שלא כדרך עשיית הפתחים. ולמעשה לאחר מדידות שונות, מצאו אפשרות לעשות את העמודים במקום שהחוט לא יעבור מעל העציצים, וכך יצאו ידי חובה מכל הספקות.

בדיקת העירוב השמנתי בקהילה באופקים

בשבוע זה נקרא מוקד העירוב לבדוק בדיקה מקיפה לכל העירוב של הקהילה באופקים. הבוחק של מוקד העירוב יצא לדרך, ועבר במשך כמה שעות על כל גבולות העירוב, כדי לסייע בידי האחראי לעשות את הדברים כהלכתם, שלא ימצא דבר שלא הבחינו בו, או שלא שמו לב בתוך כדי מרוץ העבודות והתיקונים בימי שישי. במהלך הסיור ראינו הרבה פתרונות שהאחראים המסורים עשו, לכל מיני בעיות שצצו במשך הזמן, ובפרט באזורי הבניה של השכונות החדשות.

ארון חשמל תחת החוט עם לחיים

באחד מהמקומות העמידו להם מבנה של ארון חשמל מתחת החוט, והוא גבוה י' טפחים, א"כ חשש האחראי שהוא נידון כמחיצה המחלקת את צורת הפתח. אלא שהסתפק האם נאמר שהדפנות של המבנה יהיו הלחיים תחת החוט, וא"כ יש כאן שתי צורות הפתח כשרות, כעין הפתרון הנ"ל [ובין הלחי שבצד א' ללחי שבצד ב', לא תהיה פירצה, משום שהמבנה עצמו יכול להיות מחיצה ביניהם]. או שמא אי אפשר להסתמך עליהם ללחיים. מחשש זה הוא חיבר לחיים משני צידי הארונות. אבל באמת לפי המבואר לעיל, כיון שהדפנות של הארון ישירות וגם קצרות, והחוט עובר בתחילת הארון, שאינו בולט לפנים ג' טפחים, לכן ודאי שאפשר להשתמש בדפנות עצמם ללחיים. אלא שצריך לחשוב עליהם מערב שבת, שישמשו לצורת הפתח (עי' בבה"ל בשם הפמ"ג, ובחזו"א סי' קי"א סק"ה). ודעת הגר"מ רוזנר שליט"א, שיש להחמיר בלחיים שאינם מגיעים עד החוט, שגם אם מחשב עליהם לצורת הפתח, אינם כשרים, ולפי שיטה זו טוב עשה האחראי, שהוסיף לחיים שנעשו לשם צורת הפתח.

הכינוס הארצי הגדול לרבנים ובודקי עירובים - לחיזוק מערכות כשרות העירובים בארץ הקודש

הכינוס יתקיים בס"ד ביום שני ד' אדר ב' תשע"ט, ברח' שמואל הנביא - ירושלים בשעה 5:00

בתכנית: התכנסות ודברי פתיחה / משא דברים מרבני עירובין / סוגיות הלכתיות ופתרונותיהן מאחראים במקומות שונים הדרכה לבדיקת חוטי העירוב במכשיר הבקבוק, ומכשיר למדידת תל המתלקט /

הקרנת מצגת להסבר התקנה מקצועית, וצורות של קשירת החוט / הצגת מפות של למעלה ממאה עירובים שכונתיים ברחבי הארץ

כניסות ניתן יהיה להשיג: מכשיר למדידת החוט / מכשיר למדידת תל המתלקט / חוטי דיג / מוט טלסקופי /

מכשיר גיזום / חוברות וספרים בהלכות האקוטואליות בעירובין

לקבלת כרטיס לכינוס - יש להרשם במייל T83320@gmail.com - לפרט - שם, כתובת, טלפון, ומקום העירוב.

או להשאיר הודעה מפורטת בטל' 055-678-3323